

Један од древних фрагмената Септуагинте – фрагмент Књиге Исуса Навина, Египат, позни 2. век, MS 2648 (извор: Википедија)

Септуагинта као табу свог времена

Олија Михајловић Блајојевић

Према митском поимању света, у речима лежи магијска моћ. Њихово значење и њихово звучање су само две стране једне целине. Као такве, речи се не преводe. Можда се и њихово значење може објаснити, али као преведене, оне више нису моћне.

Бог ствара речју. Према Јеванђељу по Јовану, Бог и јесте Реч. Ипак, у овом случају, Реч тежи да буде универзална, да допре до сваког човека и да му пренесе знање о томе зашто постоји. Она више није магијски звук, већ одјек мисли. А мисли могу да се артикулишу и да се преведу, иако најчешће описно, несавршено.

Превод Божанске објаве је ипак представљао табу у 3. веку пре Христа. Свака новина, свако кршење табуа, често на крају ипак доводи до напретка. Прича о преводу јеврејске Торе на грчки језик је подизала доста прашине и узбуркавала духове кроз историју, доводила је до подела, али је, када се у целини сагледа, такође и доприносила богатству теолошке мисли и квалитетнијем тумачењу религијског текста.

Према легенди, египатски фараон Птоломеј Други пожелeо је да обогати своју библиотеку у Александрији, те је наручио превод јеврејских светих

списа на грчки језик. Осим тога, такав превод је био веома потребан Јеврејима у расејању, чији је матерњи језик био грчки. Птоломеј је, након саветавања са јеврејским старешинама, изабрао 72 преводиоца (или 70, према неким верзијама приче), затворио их је у 72 пећине и сваком од њих наредио да преведе целокупну Тору за 72 дана. Када су преводиоци завршили превод и састали се, испоставило се да је превод истоветан код свакога од њих.

Како је настанак овог списка пребојен нијансама легенди, не можемо са прецизношћу да утврдимо истину. Ипак, стил писања и извесна доза теоло-

шког тумачења у оквиру самог превода нам сугеришу да су преводиоци били јеврејског порекла. Квалитет превода није уједначен и варијације су велике. У време састављања Септуагинте, грчким језиком је говорило много људи на огромном пространству, добрим делом захваљујући космополитском духу хеленистичке културе, чијем су ширењу посебан замајац дала освајања Александра Великог. Грчки тог времена је претрпео измене у односу на језик класичне Грчке и у круговима учених људи сматран је донекле деградираним. Постојање мноштва дијалеката једног истог језика често води ка његовом поједностављењу. Овакав грчки језик је назван *коине*, односно *кини*, према новијем изговору. Могло би се рећи да је Септуагинта текст на грчком прожет семитизмима, како по реченичној и граматичкој структури, тако и по стилском изразу. Наиме, сама Септуагинта је на многим местима текст писан на „јеврејски начин“, односно, представља у тој мери буквалан превод да јеврејски склоп реченице видно прожима грчки текст. Преводиоци су се упуштали у смео и радикалан подухват превођења Божанске објаве и морали су да се суоче са отпором традиционалистички расположених верника. Можда им је још већу невољу задавао унутрашњи конфликт у који донекле можемо да проникнемо из самог превода. Оно што је дато као свето и непроменљиво на оригиналном језику, требало је преточити у друге речи и другу културу. Због тога превод веома варира. Неки делови су изузетно буквално преведени, док се код других јавља извесна доза уношења сопственог становишта приликом интерпретације. Ови покушаји тумачења су веома занимљиви за данашњу науку јер пружају увид у ондашња схватања текста.

„Управо као што људи обожавају златно теле иако оно не садржи суштину, тако и грчки превод не садржи суштину Торе, док незнабошци мисле да могу да спознају целокупну Тору кроз њега“, говорили су рабини. Можемо ли да разумемо њихов отпор или, благо речено, критички став према превођењу? Можда и можемо, ако имамо на уму да превођење захтева тумачење. И да на неки начин, превођење и јесте тумачење. И данас преводиоци књижевних дела балансирају између потребе за прецизношћу и потребе за слободним преводом. Да ли управо слободан превод верније дочарава оригинал? Преводиоци Септуагинте су кренули неутабаном стазом и из њиховог превода сазнајемо са којим су се питањима суочавали.

Негативан став Јевреја према Септуагинти је делимично последица и каснијег хришћанског коришћења овог превода. Иако су јеврејски рани хришћани углавном говорили арамејским језиком, били су веома упућени и у *кини* јер је и тај језик био део њихове свакодневице. Септуагинта је за хри-

ДОБРОЧИНСТВО
 Поклоничка агенција Српске цркве
 тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
 info@dobrocinstvo.rs
 www.dobrocinstvo.rs

КИПАР
 14 - 20. октобар

СВЕТИЊЕ ГРЧКЕ
 Евиа, Егина, Мега Спилеон...
 20 -26. октобар

МИТРОВДАН У СВЕТОЈ ЗЕМЉИ
 02 - 10. новембар

ТРАГОМ БИБЛИЈЕ
 12 - 24. новембар

БОЖИЋ У СВЕТОЈ ЗЕМЉИ
 04 - 12. јануар 2018.

ОСТРОГ
 Сваког викенда

шћане представљала главни текст Старог Завета, па су га обилно користили приликом писања књига Новог Завета. Утицај Септуагинте није ограничен само на питања тумачења религијске поруке, већ се огледа и у речнику и стилском изразу. Одређена узвишеност мисли која постоји у Старом Завету налази свој одјек у тексту Новог Завета. Стари Завет, посматран кроз призму грчког превода, је постао извор грчких речи које су попримиле теолошки карактер и које као такве нису биле део свакодневног говорног језика. Оне су, како то наводи теолог Michael Marlowe, чак и за рану Цркву представљале врсту архаичног речника са већ дефинисаним теолошким значењем, као што и за нас данас поједини библијски изрази имају посебно, већ устаљено значење. Поред утицаја јеврејског језика на Стари Завет, грчки текст Новог Завета је обојен и другим „семитизмима“, тј. утицајем арамејског језика кога су први хришћански писци користили у свакодневном говору. Често се истиче да језик Новог Завета нема много тога заједничког са тзв. класичним књижевним стилем златног периода Атине, коме су и у каснијим периодима писци тежили. Новозаветни писци нису имали амбицију да теже оваквом идеалу. Њихов језик одзвања религијском поруком Торе и пророка, они не маре за идеале „овог света“. Ипак, нови стил који је оформљен у књигама Новог Завета због тога није мање књижевно вредан. Напротив, он представља нов и свеж књижевни израз који је пронашао пут до нашег времена. ❖